

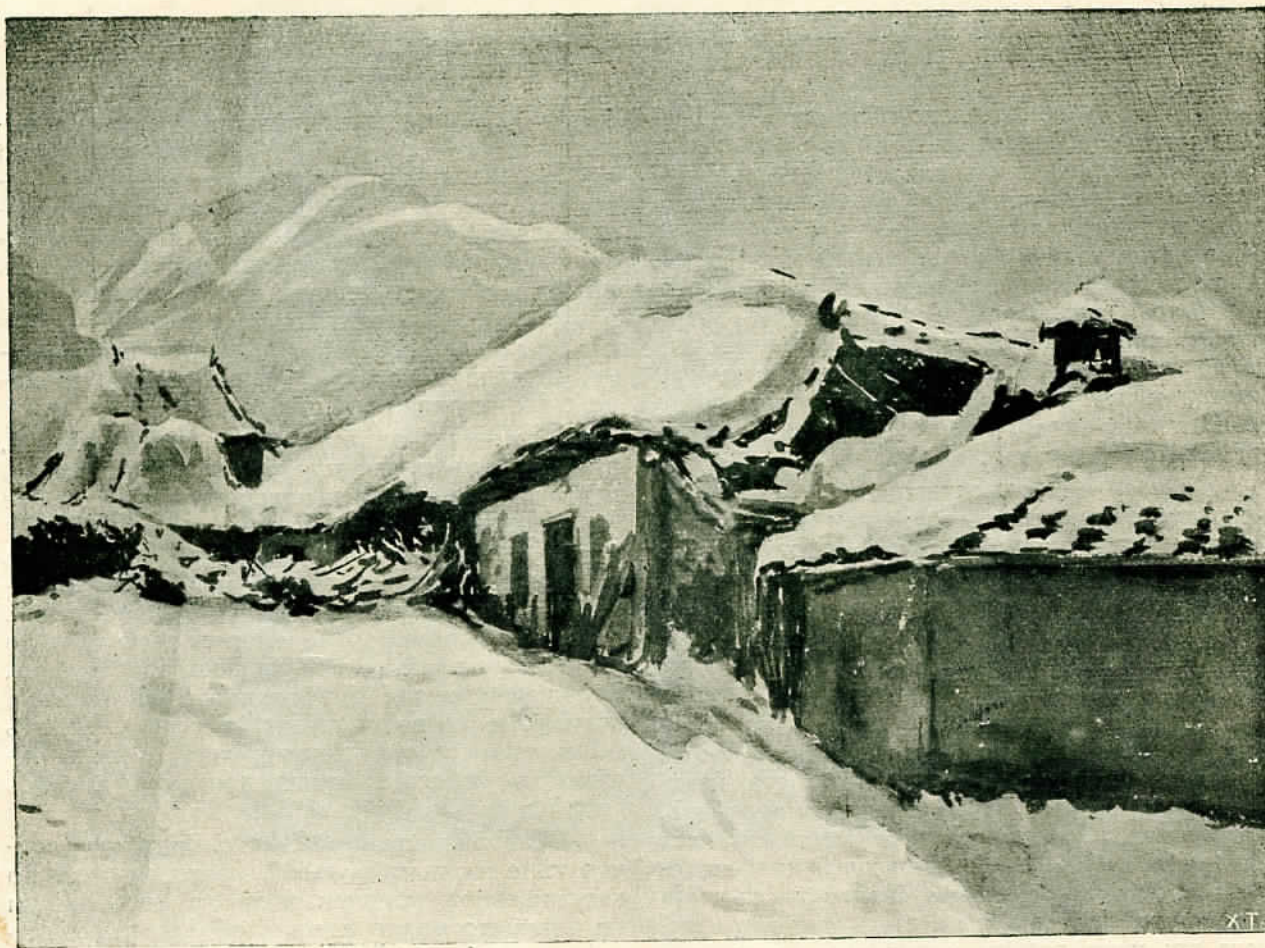
2-во. Списание
мисл

БЪЛГАРСКИ ТУРИЗЪМ

Година XVIII.

Февруарий — 1926.

Книга 2.



акв. П. Францалийски

ВЪ ПОЛИТЪ НА РИЛА



Езерце при с. Байлово

Вас. Захариев

ПО СТАРИТЕ СТЪПКИ

Почивамъ при старото оброчище на Спасова могила. Сѣнката на старата круша вечъ бѣга на изтокъ, струя свѣтлинка облива монастирчето, свѣтлинка се промѣква и презъ счупения и увисналъ дървенъ капакъ и като бѣло петно трепти и играе по каменния подъ. За последенъ пѣтъ се издигатъ въ небесата презъ този пролѣтенъ день чучулигитъ, замиратъ пѣснитъ на птичкитъ и въ въздуха остава да се носи още едно брѣмчене на хиляди невидими насѣкоми, които пѣплятъ сега по зеленитъ стрѣкчета на класили нивя и буйнали отъ цвѣтя ливади.

Спасова могила остава далечъ задъ мене, пѣтя се вие отначало между нивята, преминава презъ малки ливадки, обраснали съ шубрачки, прехвърля долчинки, изгубва се въ тревата и става малка пѣтечка. докато да ни сведе до рѣката. Предъ насъ е кацнало, стъшено въ пазухитъ на Срѣдна гора Байлово, обвито и потънало въ зеленина.

Отдалечъ дочувамъ тракането на воденичното колело и шумътъ на плискащата вода. Все тамъ стърчатъ още двата брѣста, извишили и преплѣли гордо глави въ висинитъ. Навсѣкжде наоколо и нагоре по рѣката все клюмнали върби, а тѣ сами тукъ край воденицата. Много спомени ме свързватъ съ тѣзи самотници. Колчемъ и да съмъ минавалъ нѣкога отъ тука, все ще зърна разположени на лагеръ или Нокето и бай Стайко или кантранджий отъ Разлога, тогава още въ чужди рѣце. Нокето и бай Стайко! Това бѣха вѣчнитъ пѣтници, постоянната и сигурна връзка между София и Панагюрище. Натоварили два коня съ различни връзопчета тѣ пѣтуваха при студъ и горещина, тѣ не знаеха день и нощъ.

Редовно, единъ пѣтъ презъ седмицата ще видите тѣхнитъ силуети да се движатъ бавно по селския пѣтъ. А бѣше ли печалбата по голѣма, тогава тѣ се придружаваха отъ близкото село до тукъ съ нѣкаква странна музика, съставена отъ монголски зурли и тѣпани. Минаха се много години, изчезнаха отъ пѣтя и тѣзи две фигури, изчезнаха и кантранджийтѣ, които нѣкога ми разправяха за борови гори, за далечни и незнайни още тогава за мене снѣжни планини.

Пѣтечката лжкатуши все покрай рѣката, прескача по дървени мостчета отъ паднали върби, обикаля други воденици, после завива нагоре и влиза въ селото...

Дълго стоя на чардака, надвесилъ се надъ пѣтя и се унисвамъ въ нощната тишина. Като сѣнки преминаватъ закѣснѣли работници, пѣтя все повече пустѣе и остава само тамъ до стобора кротичко да почива изоставено добиче. Вслушвамъ се въ брѣборкането на чешмата, вслушвамъ се въ пѣсенята на славея, скрилъ се въ тъмната сѣнка на орѣхитъ, а тамъ нѣкжде въ небесата горятъ звезди, откъсватъ се и чезнатъ въ синята бездна.

Призори напускаме селото. Задъ насъ всичко тѣне въ тънъкъ димъ, които се стеле по керемиденитъ покриви, а предъ насъ блѣщи на слънцето малко езерце, образувало се отъ снѣговетъ и поройнитъ дъждове. Малкигъ му вълни се плискатъ о камѣнитъ, а въ водитъ му се оглеждатъ околнитъ върхове и две клюмнали върби. Всѣки день слизатъ тукъ хиляди зажднели устни, всѣки день прелитатъ и се кжпятъ тукъ гължби и гургулици. Есенно време пѣкъ, кога мѣгла падне и настане мракъ надъ земята, когато ята диви

патици и гжски съ писъкъ се понесатъ надъ селото, все тукъ и тѣ ще отседнатъ, ще починатъ и после пакъ ще полетятъ къмъ югъ.

Пътя минава по южнитъ брѣгове на това езерце, завива и трѣгва къмъ висинитъ на изтокъ.

Колкото се дигаме по-нагоре, толкозъ кржгозора пѣ се разширява. А качите ли се на Гола могила гледката е поразителна. Ето

въ прорѣза на северозапада се синятъ плещитъ на Стара планина, на западъ се губятъ въ хоризонта Трънскитъ възвишения и Люлинъ, после отъ единъ пътъ се надига Витоша, съ вѣчното онова бѣло петно подъ Резньоветъ, тамъ, отъ дето извираатъ облацитъ лѣтно време, онази падинка, която служи за барометъръ на цѣло софийско поле. До Витоша сж се облегна ли Лозенскитъ планини, после идатъ Вакарелскитъ възвишения. Това е първото стѣпало къмъ Великана. Задъ тѣхъ стърчатъ нѣкакви тъмни планини, а веднага следъ това се издига Рила съ всичкото си величие. Отъ кждето и да погледнете отъ друго мѣсто планината, вие ще видите само частъ отъ нея, бродите ли изъ недрата ѝ, вие не можете да я обхванете цѣлата, вие се спѣвате отъ отдѣлни върхове, погледитъ ви се губятъ въ тъмни долини и въ страхотно надвиснали скали.

Елате тукъ на това възвишение и погледнете Рила, какъ се издига въ небесата, долу тъмна, после синя, а горе прошарена съ дъл-

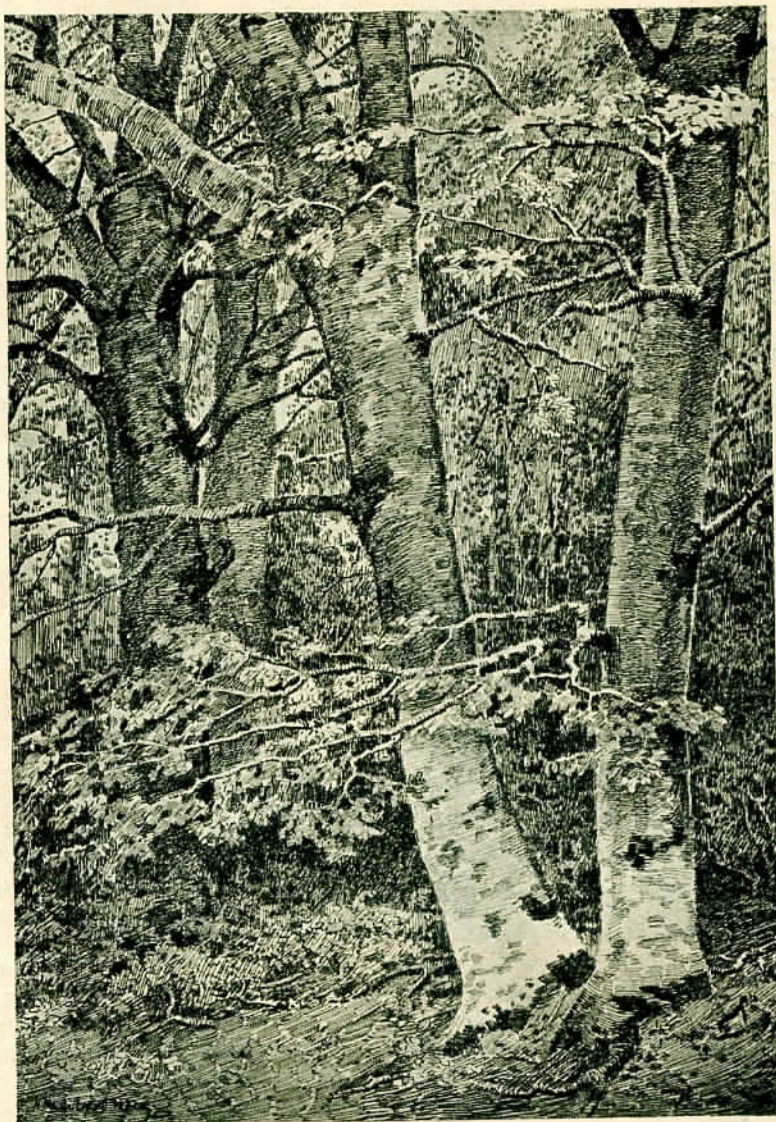
ги бѣли бразди, които не се губятъ и въ найгорешното лѣто. Отъ Дупница дори до Белмекенъ стои тя сама проточена и мълчелива тамъ на югъ. Отъ тукъ азъ мога да ви изброя всички върхове — Еленинъ връхъ, Рупитъ, Мусала, Чадъръ тепе. Чадъръ тепе! То изглежда отъ тукъ като нѣкоя грамадна пирамида, открила се отъ общия масивъ и полѣтела самотно къмъ небето. И колко пъти съмъ

копнеялъ нѣкога за тѣзи тъмни долини и тѣзи шеметни върхове! Гледамъ и сега тѣзи далечни планини, после завивамъ и трѣгвамъ. На изтокъ се вие пътъ, които се губи надолу, а тамъ по далече се редятъ гориститъ върхове на Сръдна гора, после Баба, Веженъ.

Само на нѣколко крачка и азъ съмъ въ байсейна на Бѣло море. Движа се все по водораздѣла, после слизамъ въ дълбоката долина Калугерица.

Безмълвие цари сега въ този нѣкога оживенъ проходъ. Предъ менъ е малка терасовидна полянка, буенъ планински потокъ шурти изъ подъ сѣнчеститъ джбове, извира се между павитака, спуска се съ шумъ надолу,

губи се подъ варовититъ скали и тихичко се влива въ Калугеровската рѣка. Въ павитака се подаватъ и останки на старинно манастирче. Нѣкои набожникъ е съградилъ и малъкъ подслонъ, дето сега се таи овехтѣла иконичка. Насреща сж и останкитъ на нѣкогашното село Калугерица. Легендата разправя, че при Калугерица е било старото мѣсто на Ка-



Буки

Н. Димитровъ

лугерово — село край Тополница, при влизането ѝ въ Пазарджийското поле. Кога е изчезнало това село никой не знае. Въроятно кърджалийтѣ и турскитѣ разбойници ще да сѣ причина да запустее това селище.

Този най-удобенъ проходъ отъ Златишко за Софийско поле сега е запустѣлъ. Останалитѣ и засипани вече отъ поронитѣ нѣколко стари моста, запазеня още старъ калдаръмъ ни говорятъ, че нѣкога тукъ е кипѣлъ животъ. А какво ли не сѣ видѣли надвесенитѣ отъ дветѣ страни на прохода градища? Тукъ е миналъ може би презъ есенъта 1059 год. Комненъ когато отивалъ срещу печенезитѣ, тукъ о преминалъ по късно презъ 1189 год. Исакъ Ангелъ въ похода, който свършилъ сѣ обсада на Ловечъ, за сетенъ пѣтъ тукъ сѣ минали и последнитѣ християнски войски,

конника, така и за пешака. Християнската войска се опитала да избиколи, завила на северъ и по водораздѣла, презъ Калугеровския проходъ, се спустила въ долината на Тополница и достигнала дори до Златица. Но и това не помогнало. Яничаритѣ и тукъ били заели вече проходите къмъ югъ, гладъ, липса на храна за добитѣка, страшния студъ принудили християнската войска да отстъпи следъ кръвопролитни и безполезни борби. И сега още се нссятъ около Петричъ смѣтни нѣкакви спомени за станали тамъ боеве съ турцитѣ. Дали около Петричъ не е била и последната среща на Хуняди съ яничаритѣ и Мурадъ?

Спускамъ се по обраслия съ трева коларски пѣтъ, задъ менъ постепенно се губи шумътъ на водопадчето, провирамъ се презъ



Мусала

фот. Пѣйо

трѣгнали въ походъ по пѣтя на кръстоносцитѣ. Християнската войска, подъ началството на полския кралъ Владиславъ и унгарския Янъ Хуняди, състояща се отъ унгарци, поляци, чехи, сѣрби, преминала Нишъ, Пиротъ, София, ограбила и разрушила всички тѣзи мѣста и презъ Декемврий, 1443 год. се явила предъ проходите, които водили за Пловдивъ, дето се билъ настанилъ вече Мурадъ II. Траяновитѣ врата се оказали недостѣпни. Пѣтя билъ заприщентъ съ дѣнери, турцитѣ развалили на много мѣста шосето, залѣли го съ води и въ тѣзи мразовити дни всѣко движение по ледения пѣтъ било опасно както за

ра, да се оглеждашъ въ кристално бистритѣ планински езера, но хубаво и приятно е броденето изъ спокойнитѣ и гористи сръдногорски хълмове. Навсѣкжде планински цвѣта, полянки, столѣтни буки и джбове. А отбиешъ ли се малко и кривнешъ по пѣтечката, то се намирашъ предъ горско кладенче, нѣкога скрито подъ коренитѣ на старъ дѣнеръ, а водата му катъ едри сълзи се стича по падналитѣ и изсѣхнали листья, провлича се по коренчета, събира се и после се губи въ треволяка. Тукъ е винаги влажно, тъмно, рѣдко нѣкои слънчевѣ лжчъ ще пробие разперени клони и виснали листья, ще заиграе около кла-

лъщакъ и трѣгвамъ пакъ по водораздѣлното било. Отвсѣкжде ме обгрѣщатъ спокойнитѣ гори на Сръдна гора. Минавамъ полянки, сѣнки на широкостволи буки, предъ менъ ту се мернатъ широката плещ на Витоша, ту снѣговититѣ зѣбери на Рила, а тамъ горе въ синьото безбрежно море се носятъ облаци, които сега въ следобѣднитѣ часове се сбиратъ застрашително, преливатъ се единъ въ другъ и черни сѣни се гонятъ надъ върховетѣ. Хубаво е да скиташъ изъ клекаша и непристѣпнитѣ канари на Рила, хубаво е да дишашъ она въздухъ, който те опива въ боровата го-

денчето, ще се премести на пжтечката, ще скокне по повитака и ще се изгуби. Тукъ ще поседнешъ, ще отворишъ торбичката, ще загребешъ съ дървената копанка студената като ледъ вода, ще допрешъ зажднели устни, ще послушашъ цвърчението на черния косъ и после пакъ ще хванешъ утъпкания коларски пжтъ.

Чернитъ облаци, надвиснали надъ Витоша и Мургащъ почти се допиратъ съ върховетъ си, почва страшно да припича, забира и всъкакъвъ вѣтрецъ. Дочувамъ далеченъ тън-тежъ. Иде буря, пролѣтна буря. Ускорявамъ крачкитъ, прехвърлямъ още единъ хълмъ, спускамъ се надолу и хващамъ гърбицата на Харамлиеца. Тукъ подъ наклоненъ столѣтникъ спирамъ и се приютвамъ въ хралупата. Слънцето се замрежда и постепенно потъва въ облацитъ. Свѣткавици една следъ друга прорезватъ небето, върховетъ на моя столѣтникъ жалостно стенатъ, отдалечъ се дочува шумъ отъ едри и рѣдки дъждовни капки. Подъ клонитъ, по пжтечкитъ, между цвѣтата навсѣкжде зашуртятъ буйни поточета.

Дъждътъ скоро престава, облаци, гръмъ, вѣтъръ -- всичко заминава на изтокъ. Отърсва се гората, надигатъ глави клюмнали лис-тя, надигамъ се и азъ изъ подъ хралупата и търся сега просторъ и грейнали полянки. Само на нѣколко крачки отъ моето убежище е и изворътъ на Харамлиеца. Буйна, бистра вода — цѣлъ изворъ клокочи изъ подъ дъне-

ритъ на букитъ. А тукъ на широкитъ поляни като че сж събрани стадата на всички окол-ни села. Звънци, глъчъ, кучешки лай. Харам-лиеца! Какво убежище за старитъ хайдути! Не напразно въ тѣзи джбрави се роди духътъ на свободата, не напразно отъ тукъ се даде и първия сигналъ за възтанието. Защото на нѣколко крачки надолу е Тополница, а отта-тъкъ сж Поибрене, Мечка, Панагюрище. Вѣ-ковнитъ дървета, въздуха, непристѣпнитъ осой-ни — всичко те укриля и подържа волния духъ. Кжде това въ полето! Тамъ предъ тебъ се проснали прашни друмища съ печални вър-би, тежка маранна те гнети и души, а тукъ въ планината цари другъ духъ, духътъ на сво-бодата и напредъка, духъ, който те тласка къмъ непристѣпни скали, къмъ висинитъ.

Но свършва се и пролѣтния день и азъ се спускамъ бавно къмъ низинитъ. Гората ста-ва по рѣдка, пжтечката расте и се разширя-ва, провира се презъ шубрацитъ, завива и се слива съ селския пжтъ. Настигатъ и ме зами-наватъ работници отъ планината, а тамъ на западъ догарятъ и последнитъ лжчи, очисте-ни и освежени отъ днешния дъждъ. Опивамъ се отъ вечерната тишина, отъ блѣсъка на първитъ звезди, вслушвамъ се въ шепота на потъналата вече въ сънъ тъмна гора и влизамъ смилено въ уличкитъ на Каменица.

И. Болчевъ.



ТУРИСТИЧЕСКА РЕКЛАМА

Прелистямъ стари тетрадки отъ млади го-дини. Въ една отъ тѣхъ чета покрай другото и следнитъ нѣколко реда, които преписвамъ така, както сж били записани преди 20 год.: „По кръстопжтищата намѣрихъ заковани

на видно мѣсто тенекиени ржце, показващи кой пжтъ на кжде води. Ржжавелитъ на всѣ-ка една ржка е изпълнена съ обявления отъ една и сжща фирма. Дали стопана на фирма-та по свой починъ е направилъ тая услуга на пжтницитъ, за да популязира магазина си, или нѣкое туристическо дружество се е изхитри-ло да използва тия рекламни пжтепосочва-чи, за да увеличи приходитъ си, това незная. Нима нашитъ туристи не биха могли да при-бѣгнатъ до сжщото средство за приходъ и за услуга? Човѣкъ не може да излѣзе извънъ София безъ риска да се замотае нѣкжде“.

Чета тия редове следъ 20 години и мис-ля. Наистина здравиятъ ми туристически на-гонъ още презъ ония години ми е подсказ-валъ, колко приходоносна би била подобна

реклама за туристическитъ дружества, и кол-ко полезна, както за любителитъ на природ-нитъ красоти, така и за хората на търговия-та. Но и да бихъ предложилъ това средство тогава, то едва ли би било възприето, едно, защото нашиятъ туризъмъ бѣше едва въ сво-ето начало и друго, защото нашитъ търговци не бѣха свикнали да прибѣгватъ до реклама-та като средство за популязиране на своитъ стоки — все едно — произвеждани отъ тѣх-ни или отъ други занаятчийски и индустриал-ни заведения. Но днесъ, когато и най-дреб-ниятъ производителъ и най-незначителниятъ търговски посредникъ разбра, че рекламата е душата на търговията; когато за реклами-ране се прибѣгва до най-невъзможни начини и средства, тоя видъ реклама — *туристичес-ката* (ако бихъ могълъ да я нарека така) има всички изгледи да не бжде избѣгната отъ тия, които се нуждаятъ отъ нея. Защото где другаде се запечатва така здраво въ па-метъта едно име, една стока, единъ адресъ,

ако не тамъ, дето се дири ориентировка въ пжтя или дето се закусва или седи за отмора? И тая реклама ще бжде пазена въ паметъта не день, не два, а редица години. Защото никои впечатления не сж толкова трайни, колкото сж тия, придобити въ порива на единъ устремъ, които остава да живѣе въ душата.

Но изгодна за търговци, тя ще бжде отъ голѣма полза и за нашитѣ туристически клонове, които чрезъ нея ще могатъ да си гарантиратъ единъ всѣки годишенъ приходъ. Искане се само да запазятъ монополното право на този видъ реклама за себе си. Ще ни се да върваме, че държавата нѣма да се противи, защото гербовата такса за всѣки рекламенъ екземпляръ ще си го получи отъ туристическия клонове. Може това право да се запази за туристическото дружество, а може и за отдѣлнитѣ клонове. Споредъ насъ, добре е да бжде то за дружеството. Колко и скромни да сж приходитѣ на първо време отъ туристическата реклама, съ течението на годинитѣ тѣ ще се увеличаватъ все повече и повече. Приходитѣ отъ тия реклами би било добре да се употребятъ поне презъ първитѣ

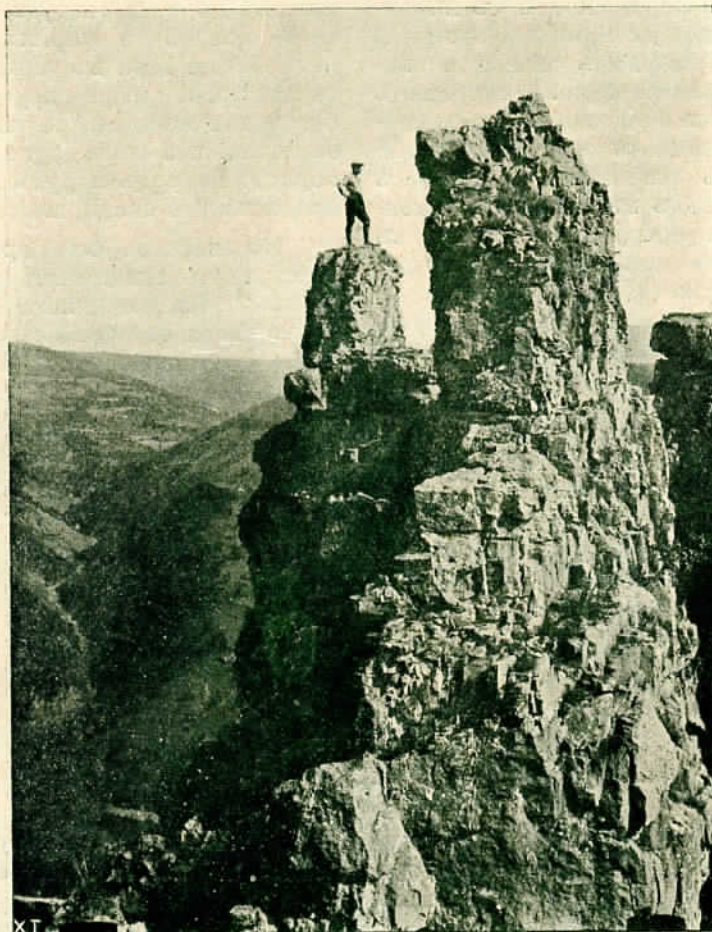
нѣколко години за строежъ на хижи. Още по добре ще бжде обаче, ако за вѣчни времена се използватъ за тази цель.

Но, разбира се, моето предложение и моето пожелание могатъ и да не се взематъ предъ видъ, а може би, пъкъ да сж вече приложени на дѣло, преди азъ да се сетя за тѣхъ. Прося извинения! — не съмъ организиранъ туристъ и, като тѣй, не следя отблизко развоя

на туристическото дѣло. Ако сегистогистъ се намисамъ въ него, то е, защото обичамъ природата и скжпя всичкитѣ й любители. Тия чувства ме накараха да се намѣся и сега въ работи, които не сж за мене. Ала макаръ и тѣй! — Туристическата реклама трѣбва да бжде право на туристическитѣ дружества. Отъ това фискътъ на българската държава нѣма да изгуби нищо, но България ще спечели много: най-малко десетки хижи и хиляди тѣхни обитатели, които ще я изучаватъ чрезъ прелеститѣ на нейнитѣ чисти висини, обвити въ си-

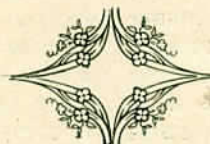
невата на свежия въздухъ, а не отъ задухата на низинитѣ.

Ст. Чилингировъ



Куклитѣ при Лакатникъ

фот. Н. Бобевски



DO NICOPOLIS AD ISTRUM

(Никюпъ)

И тъй, въ деня на излета на гарата се явиха, върни на дружелюбната дисциплина, осем туристи — и още единъ археологъ и единъ основенъ учител. Отъ класнитъ учители и историци не се вести нито единъ!

Въ недѣля на 5 априлъ въ 10 ч. сутр. потеглихме съ влака за гара Рѣсенъ, дето стигнахме въ 3 ч. Бѣше веселъ слънчевъ день и едрорунести бѣли облаци се двоумѣха дали да се сгъстятъ въ дъждовни капки и да задоволятъ злорадственнитъ възжеления на останалитъ въ града ленивци, или пъкъ да се понесатъ по вишнитъ въздушни течения и да отплуватъ далеко отъ насъ.

Следъ $1\frac{1}{2}$ ч. стигнахме въ Рѣсенъ, будно и спретнато село, дето има бозаджийница, която съ прекалена щедростъ подслаждава рѣдката си боза съ захаръ, нечислеща се къмъ групата на вжглехидратитъ.

Преминахме стометровия, своеобразно построенъ желѣзенъ мостъ надъ *бистрата* и пълноводна рѣка Росица и при ведро и тихо пролѣтно време потеглихме посрѣдъ едва зазеленилитъ се нивя къмъ старославния градъ Nicopolis ad Istrum, който отстои на 5 клм. отъ с. Рѣсенъ или на $7\frac{1}{2}$ клм. отъ гарата.

Скоро ний тръгнахме успоредно съ намѣсти разкрития акведуктъ, строенъ отъ тухли и камъни, наредени като въ сводъ и въроятно измазани извжтре съ по-здравия отъ нашия цементъ римски хоросанъ. Този акведуктъ е снабдявалъ стария Nicopolis съ вода, чиито извори отстоятъ на около 20 клм. отъ него.

Предъ насъ се откри широко поле съ необозрими хоризонти, напомнящо до нейде онова на Плиска. Но тукъ, вмѣсто Мадаренскитъ скали, далеко на югъ сияѣха подъ яркото слънце рѣждивитъ скали надъ Преображенския монастиръ въ Търновската клисура. Обаче още никакви следи отъ развалини не се мѣркаха въ нашия кржгозоръ и единъ отъ иначе ревностнитъ ни туристи, силно разочарованъ, съ досада заяви, че за единъ никакъвъ водопроводъ, който е по-малко разваленъ дори отъ нашитъ шуменски водопроводи, не заслужва да се идва чакъ тука.

Но скоро полето почна да става неравно и много могили, трапчини и валове показвахъ скрититъ следи на обширния античенъ градъ.

Вече почнаха да се виждатъ наполовина заровени въ земята грамадни каменни плочи и отломки отъ древни капители и корнизи, а далеко на истокъ стърчаха два високи зида, които F. Kanitz (Donaubulgarien, I т. 182 стр.) счита за остатъци отъ богато украсената нѣкога западна градска порта. Но ко-

гато ги приближихме тѣ се разбулиха въ една ярка сводеста сграда, чиито мощни каменни стени ограждатъ единъ подъ, покритъ околорвръстъ съ огромни каменни плочи, а срѣдата му е разрушена и потънала.

Ний вече почнахме да добиваме „археологическо“ настроение и съ самовнушено свръхудивление да се взираме и да подбѣгваме отъ намѣкъ на камѣкъ, разглеждайки съ прекалено благоволение всѣка незначителна отломка отъ старинна колона, всѣки фрагментъ отъ античенъ капитель.

Обаче това наше присторено старинодивително подобострастие се оказа съвсемъ нужно и скоро се замѣни съ едно истинско, искренно възхищение.

Ний навлѣзохме въ единъ действителенъ античенъ градъ, чиито мощни, високо стърчащи развалини още стояха въ прежния си строенъ редъ — мълчаливи ветерани отъ минало величие!

Тукъ легналъ торсъ на огромна еднокаменна колона, тамъ художествено издѣлани фризови фрагменти или тънко изваени касетирани каменни тавански облицовки. Тѣ всички изглеждаха въ тази антична обстановка като повалени, но не напълно мъртви великани.

* * *

За да имаме по-систематиченъ обзоръ на развалинитъ ний бързо преминахме презъ срѣдата имъ и дойдохме до тѣхния источенъ край, отъ дето почнахме последователно да разглеждаме древния форумъ на Nicopolis.

Разкопаната частъ представлява приблизително единъ четирижгълникъ, който отпредъ и встрани е ограниченъ съ 6-8 м. широки улици, покрити само съ два реда огромни синкави каменни плочи, подъ които се намиратъ добре запазени обширни клоаки. При изобилната вода, която на времето е текла тука тия околорумни улици ще да сж блѣстали отъ безпрашие и чистота. Източно то продължение на тѣзи двуплочни улици лежи неразкрито и заровено 2-3 м. подъ земята,

По стѣпалата на една каменна стълба ний се изкачваме и навлизаме въ самата стѣга на древния Nicopolis, въ неговия форумъ, дето сж били прибрани всички обществени учреждения, храмове, базилики, тържище, театъръ и пр.

Въ предната частъ на форума, който изобщо е доста добре запазенъ, сж разхвърлени въ голѣмо изобилие грамадни, до 80 см. де-

бели еднокаменни колони и безброй отломъци отъ всевъзможни архитектурни декоративни плочи, фризове, касетирани стенни и тавански облицовки — всички изваени съ голъма вещина отъ твърдъ мрамороподобенъ едрозърнестъ камъкъ.

Множество каменни орнаменти, ионически капители съ извънредно художествено издължани охлювоподобни волути, базиси, архитрави, консоли и високи челвъртити пиедестали съ добре запазени надписи — всички на гръцки — изпълнятъ предната частъ на форума.

И всрѣдъ тия, макаръ изкъртени изъ тѣхния интегритетъ, но все още красиви архитектурни фрагменти ний лекокрило се унасяме въ оная прекрасна епоха на римско-елински блѣсъкъ и строга естетика, когато тѣзи разхвърлени сега камънаци, полирани и блѣстящи, сж стояли въ стройни колони предъ нѣкой глухъ храмъ или шумна базилика, стенитѣ и таванитѣ на която сж били облицовани съ лѣскави, богато орнаментирани каменни плочи, отекващи богослужениетѣ на античнитѣ жреци. Околоврѣстъ, на снабдени съ надписи пиедестали сж се величаели статуитѣ на императори, богове и богини, било стоящи направо на пиедестала, било стъпали на възвишаваща се мраморна колона — въ последния случай несъмнено крилатата богиня Nike (Побѣда) летяща, тържествуваша и едва докосващасе до върха на колоната.

Още по-нататъкъ ний се изкачваме въ една четвъртита продълговата сграда съ два реда колони, чийто подъ е покритъ съ грамадни каменни плочи, подъ които се намира обширно подземие. Въ лѣво и дѣсно отъ редицитѣ колони стоятъ все още изправени до 2 и половина м. високи грамадни еднокаменни плочи, както образуватъ по нѣколко вратоподобни входа. — Предъ този нѣкогашенъ храмъ стоятъ разхвърляни въ голѣмъ брой огромни каменни блокове, повечето изваени и множество архитектурни фрагменти.

До югозападната страна на този храмъ

се намира единъ неголѣмъ амфитеатъръ, чийто полукръгли каменни скамейки сж още запазени, а сжщо и отдѣлни желѣзни скоби съ единяващи отдѣлнитѣ имъ плочи. Добре личи полукръглата оркестра, сцената и проскениона.

Изобщо централниятъ градъ образува единъ неправиленъ квадратъ съ страна дълга 600 м. Той е билъ ограденъ съ стена и ровъ. Далече извънъ предѣлитѣ на тази ограда се е простиралъ по-простия градъ, отъ който сжщо има следи, заровени сега въ земята. Тукъ се намиратъ следитѣ и на една кръгла, около 15 м. въ диаметъръ голѣма постройка, по чиято периферия стоятъ следитѣ на 14 правилно наредени колони. Ексцентрално въ тоя кръгъ се намиратъ следитѣ на едно шестожълно образование. — Тази построй-



Пиринъ. Дамяница, в. Газей

фот. Б. Колчаговъ

ка е представлявала очевидно единъ лекъ и кокетенъ храмъ съ чадъроподобна стрѣха, почиваща върху 14 нежни колони, ограждащи храмовото святилище съ неговия шестожълненъ жертвеникъ. Подобни кръгли храмове на закрилницата на домашното огнище — богинята Vesta има добре запазени въ Римъ и Тиволи. Цѣломждрени весталки сж подържали въ тия храмове държавния огънь, чието изгасване е прокобяло голѣма бѣда за държавата.

II.

Градътъ Nikopolis ad Istrum е основанъ къмъ 105 г. сл. Хр. отъ римския императоръ Траяна за споменъ на победата му надъ дакиския царъ Decebalus. За това и име-

то: победоградъ, отъ **нике** = победа и **полис** — градъ. Вѣроятно още отъ по-рано на това мѣсто се е намирало нѣкое тракийско поселище, което съ положителностъ ще може да се установи следъ разкопаването на нѣкои могили. Градътъ носи прозвището *ad Istrum* т. е. на Дунава, понеже той е билъ главенъ градъ на Дунавската римска областъ. — Сегашниятъ Никополъ на Дунава е основанъ много по-късно, а именно презъ 629 год. отъ византийския царь Хераклия за споменъ на побѣдата му надъ персийския царь Хосроесъ и на възобновеното забиване на Христовия **кръстъ** на **кръст-овъ** день (14.27 септ.) въ наново освободения Иерусалимъ.

Благодарение на своето изгодно топографическо положение *Nikopolis* скоро е станалъ

търъ, но и единъ твърде богатъ и цвятущъ търговски и промишленъ градъ, въ който гръко-римската култура и изкуство зацвятватъ съ новъ подемъ и достигатъ една небивала до сега за този край висота и блѣсъкъ.

* * *

Основателътъ на *Nicopolis*, римскиятъ императоръ Траіанус (98—117 г.) е билъ единъ твърде прозорливъ и съ голѣми държавнишки способности властелинъ, който макаръ и самъ безъ особено литературно образование, силно е заблѣгалъ за култура и изкуство, които при него буйно разцвятватъ съ мощенъ тласкъ. Въ негово време сж живѣли и работили писателитъ Плутархъ и Дионъ (писа-

ли на гръцки), Тацитъ, Ювеналъ, Светонъ и Плиний Млади, който е водилъ оживени преписка съ Траіана. Въ неговитѣ културни заблѣгания цѣнна помощница му е била и неговата благородна съпруга *Plotina*, която изглежда че е проявявала особенъ интересъ къмъ новия градъ *Nicopolis*. Траіанъ непрестано е заблѣгалъ да повдигне благоденствието и блѣсъка въ държавата си, и вътрешната управа е била водена съ удивителна гриж-



Пиринъ. Вѣвица в. Дженгалъ

фот. Б. Колчаговъ

единъ първокласенъ търговски и воененъ центъръ. Покрай другото това личи и отъ многобройнитѣ видове монети сѣчени тукъ презъ разни времена, а сжщо и отъ широката пжтна мрежа, която се е съсредоточавала въ този пѣргавъ и благоденственъ градъ. Презъ тукъ е минавалъ единъ друмъ идещъ отъ *Odessus* (Варна) презъ *Marcianopolis* (Девня), Нови-Пазаръ, покрай нашия Фисекъ; другъ е минавалъ презъ *Melta* (Ловечъ) за *Oescus* на Дунава (срещу с. Гигенъ); трети — презъ Габрово, Шипченския проходъ, край р. *Tonzus* (Тунджа) за *Orestia* (*Adrianopolis*) и *Byzantium* (Цариградъ); четвърти презъ Балкана за *Philippopolis*.

И тъй *Nicopolis* е билъ не само единъ добре укрепенъ важенъ стратегически цен-

ливостъ, за което сенатътъ прибавилъ къмъ името му прозвището *Optimus* (най-добриятъ). Голѣмъ дѣлъ отъ събиранитѣ данъци той е употребявалъ за благоустройството и украсата на Римъ и на другитѣ градове; на много мѣста е основалъ сиропиталища и е полагалъ грижи за бѣднитѣ. Подъ вещото ржководство на своя прочутъ архитеатъ *Apollodorus* Траіанъ се отдава на широка и грандиозна строителна дейностъ и въ едно кратко време възникватъ грамадни и великолепни постройки, бани, пжтища и градове. За да улесни похода си противъ Децебала той построява широкъ друмъ по дѣсния брѣгъ на Дунава, който личи и сега; за сжщата цель бива построенъ и мостътъ при Желѣзнитѣ Врата (104 г.). А за да увѣковѣчи победата си надъ дакитъ

той въздига грандиозния *Тгораеум Траяни* при Адамъ-клисе въ Добруджа, който доста запазенъ стои и сега. Вредъ дето Траянъ е стъпвалъ е носелъ култура и напредъкъ. За това този римски цезаръ е останалъ и до сега тъй популяренъ и у насъ, чието име още се слави въ народнитъ ни пѣсни, въ нѣкои названия въ нашата страна, пѣкъ и мнозина български синчаги носятъ неговото име.

Въ тази завоевателна и цивилизаторска епоха е основанъ *Nicopolis*, до колкото се знае по планове дадени отъ самия Аполодоръ. Следъ 6 годишна война съ дацитъ (101 — 102 год. и 105 — 106 г.), Траянъ е трѣбало добре да се укрепи въ Мизия и за това новиятъ градъ неимоверно бърже се е развилъ и напредналъ. Тукъ се въздигатъ великолепни храмове и дворци, улицитъ се настилатъ съ грамадни каменни плочи, градътъ бива отлично канализиранъ и водоснабденъ. Форумътъ бива украсенъ съ многобройни статуи на цезари и богове — нѣкои отъ тѣхъ творения на видни ваятели отъ класическата епоха, донесени отъ западащитъ грѣцки градове на Елада. По стѣгди и улици шумно е гъмжалъ буденъ и просвѣтенъ народъ, разглезената тѣла бурно е аплодирала своитъ актьори въ неголѣмия си амфитеатъръ.

Славата на *Nicopolis* далеко се е носела презъ последнитъ вѣкове на римската империя и грабителскитъ остготи почватъ да се примамватъ отъ неговия блѣсъкъ и разкошъ. Тѣ биватъ еднажъ отблъснати, но после, при повторнитъ си набѣги тѣ го ограбватъ. При Юстиниана въ VI столѣтие *Nicopolis* пакъ се съвзема, обаче скоро запада и презъ времената на нашата история той съвършенно заглѣхва. Тукъ презъ 1396 г. е билъ разбитъ отъ Баязида унгарскитъ кралъ Сигизмундъ.

* * *

Каква е била по-нататъшната сждба на



ТОДОРИНЪ ВРЪХЪ

(2620)

Надъ Банско, срѣдъ горитъ на Пиринъ се издига той, нѣмъ и величавъ. Какво ли гледа той и какво ли съзерцава? Дали върволицата отъ Рилски великани или безкрайния нанизъ отъ Родопскитъ възвишения? Дали се вглежда въ проточенитъ на югъ Пирински събрата и се опива въ чудната пѣсенъ на муровитъ гори? Не влушва ли се въ могъщата въздишка на всичкия онзи клекашъ, който го обвива и обкръжава отвсѣкжде? Или

тоя голѣмъ и цвѣтящъ презъ течение на нѣколко столѣтия градъ?

Разрушенъ и ограбенъ отъ своитъ движими богатства, неговитъ храмове и сгради, неговитъ статуи и архитектурни творения оставатъ порутени и повалени на земята, нетлѣни свидетели на неговото минало величие.

Съ възвораване на българската държава се започва въ усиленъ размѣръ разграбването на мраморнитъ колони и на другитъ архитектурни орнаменти и плочи. Отъ тукъ сж мѣкнати грамадни колони за новостроящитъ се столици Плиска и Преславъ. Въ тия градове храмоветъ и дворцитъ сж украсени съ изобилнитъ каменни архитектурни материали влечени отъ *Nicopolis*, който става неизчерпаемъ източникъ на готовъ строителенъ материалъ за цѣлата околностъ дори и до днесъ. Много саркофази съ художествена скулптура сж използвали за хазнета на чешми отъ населението на околнитъ села, много мраморни плочи, колони, тухли и пр. сж разпиляни изъ близкитъ и далечни села и тѣхнитъ гробища. Нѣкои красиви капители сж издѣлбани изъ турскитъ хамами за *курни*. У околното население се е създаде традицията щото при изграждането на всѣка сграда да се взижда поне единъ камѣкъ взетъ отъ *Nicopolis*. Несъмнѣно е, че много мраморни скулптурни фрагменти сж изпечени въ варъ, каквато впрочемъ е била сждбата и на много скулптурни творения въ самия Римъ и въ Атина.

* * *

Който иска да види римски форумъ и римски градъ и да изпита на антична почва чароветъ на минало величие нека отиде въ *Nicopolis ad Istrum*!

Д-ръ П. Д. Скорчевъ.

гранитните пещери и стръмните сипеи. А само малко по-надолу се протакат нѣкакви тъмни улици, обградени съ клекъ. Тѣ пълзятъ и после стремително се дигатъ къмъ върха за да образуватъ тамъ горе нѣкаква гранитна пирамида. А съвсемъ, съвсемъ високо надъ върха лети орелъ, могъщъ и са-

води. И току що роденитѣ немирни поточета съ шумъ ще полетятъ надолу, за да отнесатъ на равнината усмивката и радостта на висинитѣ. За мигъ ще се събуди духътъ на планината докато слънцето не изчезне задъ надигналитѣ се гиганти и нощта не се спустне и покрие всичко въ тъмна маса....



Пиринъ. Долината на р. Глазна и Тодоринъ върхъ

фот. Б. Колчаговъ

мотникъ, както всички тукъ планински великани.

А вечеръ кога слънцето наклони къмъ западъ кървавоче вена свѣтлина ще обagri канари и върхове. Ще затрептятъ езерцата, ще подгони вѣтрецъ вълнитѣ, ще се сепнатъ снѣжни върхове и ще се заоглеждатъ въ синитѣ

Свѣткавици ли ще прерѣзватъ небето, гръмъ ли ще разтърсва канари и долини, пороенъ дъждъ ли ще понесе сипеака, раненъ звѣръ ли съ ревъ ще раздира тъмнинитѣ, ще стои той все тамъ неподвижно, нѣмъ и самотенъ.

К. Молеровъ.



СЛАВЯНСКИ ТУРИЗЪМЪ

Славянскиятъ Туристически Съюзъ (А. С. Т.).

-- Рефератъ, четенъ на XIX извънреденъ съборъ на Българското Туристическо Дружество въ гр. Търново). Другари, въ настоящия извънреденъ съборъ на дружеството ни намъ предстои да се произнесемъ за участието на нашето — Българско Туристическо Дружество — въ съюза на славянскитѣ туристи — нареченъ *Асоцията на Славянскитѣ Туристически Дружества*.

Преди да вдигнемъ рѣка и гласуваме по този въпросъ, нека проследимъ неговото минало. Идеята за образуване на славянски туристически съюзъ, както и въобще въ идеитѣ за образуване на редица други славянски съюзи, чрезъ които да се дойде до едно истинско и трайно сближение и опознаване на славянитѣ отъ всички страни, е била предметъ на разискване най-напредъ въ станалия презъ 1903 г. въ Прага първи подготвителенъ славянски съборъ, а после — презъ 1910 год и въ втория подготвителенъ славянски

съборъ въ новата ни столица — София.

Въ изпълнение решението на пражкия съборъ клубътъ на чехословенскитѣ туристи е взелъ инициативата и свикалъ делегатитѣ на 21 славянски туристически дружества на среща въ Любляна на 8 Августъ 1908 г. Отъ тѣзи поканени 21 дружества сж се отзовали само 7, а именно:

1. Клубътъ на чехословенскитѣ туристи въ Прага;
2. Съюзътъ на снѣгоходитѣ въ Прага.
3. Чехската секция на словенското планинско дружество въ Прага;
4. Дружеството на чехскитѣ туристи въ Виена;
5. Руското туристическо дружество въ Петроградъ;
6. Словенското планинско дружество въ Любляна и
7. Земскитѣ съюзъ за посещения на чужденцитѣ въ Горица (Словенско).

Неизвестни сж ни причинитѣ поради които нашето

дружество, което също е било поканено, не е взело участие въ тази среща.

Малкият брой на участващите въ нея, е накарало делегатите на представените дружества да решат да бъде свикана нова конференция на славянските туристически дружества за пролътта на 1909 г. въ Прага, а за да се продължи работата по обединението на тези дружества се решило да се основе една централна туристическа канцелария пакъ въ Прага. На председателя на подготвителния комитетъ, г. Д-ръ Вратиславъ Черни, било възложено щомъ като събере нужния материалъ да набави потребното за незабавното започване дейността на тази канцелария, като се назначи и секретаръ за обща сметка на по-главните славянски туристически дружества.

Обаче поради неотзоваването на някои от поканените дружества отъ една страна, главно поради финансови пречки и поради пречки отъ политическо естество, не е могло да се изпълни решението за проектираната среща, нито онова за основаването на туристическата централна канцелария.

На втория подготвителенъ славянски съборъ въ София въ заседанието му отъ 27 юний 1910 год., въпросътъ бива наново сложенъ за разглеждане чрезъ четените два реферата *Славянски Туристически Съюзъ* отъ г. Д-ръ Братиславъ Черни, отъ Прага, и *Туристиката и значението и за славянството* отъ г. архитектъ Георги Козаровъ, наши почетенъ членъ, пръвъ дружественъ председателъ и познатъ на всички ни по своята дейностъ за закрѣпването на родния туризъмъ. По тези реферати е била гласувава следната резолюция:

1. Възлага се на славянския изпълнителенъ комитетъ, тъй и на настоятелствата на славянските организации на отделните славянски народи да употребятъ всичкото си влияние, щото славянскиятъ туристически съюзъ за учредяването на който всички подготвителни работи сж свършени, да се осъществи;

2. Да се уредятъ взаимни излети и екскурзии отъ славянските туристи, за която целъ:

а) да се основатъ справочни рекламни бюра въ славянските столици;

б) да се иска съдействие отъ славянските правителства за намаление ж. п. и параходни тарифи за славянските туристи и

в) да се основатъ на всѣкжде безплатни спални на славянските туристи*.

Макаръ и да е била продължена работата въ духа на взетата резолюция, за да се осъществи образуването на славянския туристически съюзъ, политически причини сж попречили на неговото фактическо образуване.

Настѣпиха продължителните и изтощителни войни. Промѣни се коренно положението почти въ цѣлия свѣтъ. Промѣни се положението и на славянските народи. За едни войната бѣ щастие, за други голѣмо нещастие. Едни войната сближи, а други съвсѣмъ отдалечи. Но всичко това не отчая ратниците за сближението на славянството поне на почвата на културната работа. И ето ни предъ нови опити за това сближение. Прага пакъ е на чело на тази работа. Тя взема инициативата и презъ 1921 год. се състоява въ Любляна първата следъ войните туристическа среща между Клуба на чехословенските туристи, Словенското планинско дружество и Хърватското планинарско дружество. По това сжщото време едва въ Бѣлградъ се е поставила основа на Сръбското туристическо дружество.

Какво е разисквано и решено тамъ не знаемъ. Но презъ 1923 г., месецъ октомври, при една среща въ Прага съ много уважаемия председателъ на чехо-

словенските туристи г. Д-ръ Ирки Янковски, стана дума и за основаването на славянския туристически съюзъ. Използувахъ случая и си позволихъ да му декларирамъ безрезервното присъединение на българските туристи къмъ подобно едно начинание, увѣренъ, че моите другари въ България правилно ще схванатъ необходимостта отъ едно единение съ славянските туристи, било отъ гледището на чисто организационенъ интересъ, било отъ по-широкото значение, което това общуване съ славянските туристи може да има за насъ — българите. Отговорътъ на тази декларация бѣше, че българските туристи нѣма да бждатъ пренебрегнати, колкото и деликатно да е положението между някои отъ славянските народи.

И дѣйствително, Българското туристическо дружество биде почетено съ поканата да вземе участие въ срещата между четирите славянски туристически дружества 1. Словенското планинско дружество, 2. Полското татранско дружество, 3. Клуба на чехословенските туристи и 4. нашето. Защо не сж били поканени другите дружества или ако сж били поканени защо не сж взели участие въ тази среща, незнаемъ. За тяхното неучастие трѣбва само да съжаляваме. Българското туристическо дружество, при всички пречки, които можаше да срещне, и наше повелителенъ дългъ да се отзове на поканата. Иначе то би поело една голѣма отговорностъ предъ васъ, членовете на това дружество. защото ние всички при всѣки удобенъ случай сме проявявали своето желание за по-тѣсни връзки и опознаване съ славяните отъ всички страни.

Въ срещите на делегатите на тези четири дружества, като не смѣтаме участниците-гости на чехословенските туристи въ Виена, е билъ изработенъ и устава, който ни е представенъ за одобрение, като основно положение въ които стои: да се съдействува за културното сближение на славянските народи чрезъ взаимното подпомагане на планинарството (високопланинския туризъмъ) и закрилата на природните и народностни паметници.

Връзките ни съ външния свѣтъ изобщо и въ частности съ братските намъ славянски страни сж не само отъ туристическо, но и отъ по-широко обществено значение. Ето защо всѣки въпросъ отъ подобно естество би трѣбвало да се разгледа както отъ къмъ чисто организационното му значение, а така сжщо и отъ къмъ общественъ интересъ, който той има, защото азъ и другъ пътъ съмъ ималъ случай да кажа, че схващамъ дейността на дружеството ни като обществена-културна, т. е. че ние работимъ и трѣбва да работимъ за цѣлото общество.

Какво би трѣбвало да преследваме съ участието ни въ Асоциацията на Славянските Туристически Дружества?

Като българи — славяни, да постигнемъ, разбира се на почвата на равноправието, сближение чрезъ взаимното опознаване съ всички славянски народи на полето на културната дейностъ, преди всичко а като туристи-славяни, отърсени отъ дребнавото и делничното въ живота на хората и народите, далечъ отъ всѣка политика и злободневни обществени въпроси, да допринесемъ за постигане на тази голѣма обществена целъ — чрезъ туризма т. е. подъ възлещебното въздействие на природата, чрезъ взаимното опознаване на природните хубости на разните славянски страни и чрезъ познаване презъ време на предприеманите излети съ широките народни маси, изучаване на неговия битъ, култура и пр.

Имаме ли въ новоосновата А. С. Т. на лице горната главна целъ?

Не само, че я имаме, но и тамъ тя е поставена сжщо така като главна. Трѣбва да прибавимъ при

това, че въ миналото, както видяхме, ние сме обвързани с едно решение въ полза на този съюз, взето въ нашето отечество и с участието на делегата на нашето дружество, г. арх. Козаровъ. Сжщо така трѣбва да имаме прѣдъ видъ и голѣмиятъ интересъ, който дружеството ни има да бжде въ най-близки отношения съ туристически дружества, особено братски — славянски, съ завидна минала дейность и дългогодишенъ опитъ, който отлично може да бжде използванъ отъ насъ.

Ето защо поради всичко изложено до тукъ, азъ смѣтамъ, че въпросътъ за славянския туристически съюзъ за насъ е предпрешенъ и че ние сѣ ентусиазъмъ трѣбва да се поздравимъ за неговото осъществяване, като му дадемъ и вснчкото си съдействие, за да стане той наистина едно мощно средство за трайното общокултурно сближение на всички славянски народи.

За другитѣ постановления на устава нѣма какво да се кажа, но за да бжде резултатна работата, необходимо е да се обмислятъ още отъ сега въ подробности средствата, сѣ които трѣбва да си послужимъ. Главно и най-ценно средство безспорно сж излетитѣ, предприемани редовно въ славянскитѣ страни. Тѣ трѣбви да бждатъ винаги грижливо подготвени и уреджани сѣ прѣварителното съдействие на туристическитѣ дружества на страната, която ще се посещава, както и на страната, която ще предприема излетитѣ. Само при грижливо подготвени излети могатъ да се очакватъ хубави и полезни спомени. Маршрутитѣ трѣбва да бждатъ точно опредѣлени, всички необходими сведения прѣварително дадени, както и ясно указание за необходимитѣ средства, като всичко се реди така щото да бжде най-икономично.

Поменахъ, че всичко трѣбва да се реди сѣ оглѣдъ да бжде и най-икономично, защото това е едно отъ условията отъ първостепенна важность, за да могатъ да участвуватъ въ излетитѣ по-голѣмъ брой туристи, особено пъкъ въ днешно време и то за страни сѣ по-ниска валута, каквато е нашата. Едни отъ разходите, които най-много тегнатъ при излетитѣ, сж пжтнитѣ разности и разности за нощувка. За да улеснимъ излетниците въ тѣва отношение, ще трѣбва да се направи всичко възможно, щото при излетитѣ туриститѣ отъ всички славянски страни да пжтуватъ при най-низки превозни такси или най-много да пжтуватъ при сжщитѣ условия, при които пжтуватъ туриститѣ въ страната, която се посещава — както по отношение на % намалението, така и по минимумъ брой туристи било по желѣзницитѣ или параколитѣ.

Разходитѣ за нощувка трѣбви да се намалятъ сжщо така до минимумъ, като се погрижатъ всички дружества да организиратъ безплатни спални, което вѣрвамъ, нѣма да бжде особено трудно, щомъ като прѣварително ще се знае какви групи и кога ще правятъ посещения.

Немалка спѣнка при предприемането на задгранични излети сѣставляватъ и формалноститѣ по снабдяване сѣ паспортъ, както и визитѣ отъ легациитѣ и разходитѣ за тѣхъ. Истина е, че още за дълго време, може би, и дума не ще може да става за премахването на визитѣ и паспортнитѣ формалности, но опростяването на тѣзи формалности и безплатното даване на визи за групи туристи, които ще предприематъ излетъ за нѣкоя славянска страна, както отъ легациитѣ на страната, която ще се посещава, така и отъ легациитѣ на страната презъ която ще преминатъ туриститѣ не малко би допринесло за засилването на тѣзи излети.

Постжпки за намаление по желѣзницитѣ и параколитѣ, както и за опростяване на паспортнитѣ формалности и безплатнитѣ визи, ще трѣбва да се направятъ

отъ всѣко славянско туристическо дружество прѣдъ респективнитѣ власти въ неговата страна, а уреждането на безплатни спални, ако не може за постоянно, трѣбва да се предприеме за всѣки отделенъ случай. Ако въ краенъ случай това уреждане на спални не ще може да стане съвсемъ безплатно, то поне плащанитѣ разходи да бждатъ минимални. На сжщитѣ начала трѣбва да се уреди и ползуването отъ хижитѣ при излетитѣ.

Ржководени отъ интереса на Асоциацията на славянскитѣ туристически дружества всѣко едно отъ дружествата ще трѣбва да направи всичко, което е по силитѣ му за осигуряване на горнитѣ придобивки а за резултата отъ тѣзи постжпки ще трѣбва да бждатъ уведоменни всички останали дружества.

Изложеното до тукъ засѣга така да се кажа материалнитѣ улеснения, които трѣбва да си направимъ взаимно за да имаме една по-чувствителна излетна дейность.

Струва ми се, че не по-малко важна е и она частъ отъ нашата дейность чрезъ която ние ще се стремимъ да предизвикваме желанието за излети, а следователно и да се опознаваме и влизаме въ лична връзка сѣ славянитѣ, т. е. искамъ да кажа какъ ще трѣбва да вършимъ своята туристическа пропаганда въ редоветѣ на свѣтитѣ членове и въ по-широкия общественъ кръгъ.

За пропаганда между нашитѣ членове се явява най-пригоденъ органа на всѣко едно дружество. Тамъ трѣбва да бжде застъпена добре туристиката въ славянскитѣ страни: да се даватъ редовни сведения за по-сжщественото отъ живота на тѣзи дружества, както и да се помѣстватъ вѣрни описания на излети сѣ хубави снимки изъ разнитѣ славянски страни. Чрезъ този отдѣлъ на списанието всѣки отъ насъ би се запознавалъ сѣ живота и дейността на другитѣ славянски туристически дружества, а самитѣ снимки сѣ хубавитѣ описания биха привличали вниманието ни и биха предизвикали у насъ желанието за посещаване описанитѣ мѣстности.

Фотографическитѣ снимки сѣ туристическо съдържание и кратки пжтеводни бележки не по-малко биха допринесли за предизвикване желанието за пжтуване. Затова размената на снимки между разлитнитѣ дружества ще бжде отъ голѣма полза.

Колко по-силно и резултатно средство за пропаганда биха били диапозитиви, придружени сѣ живото слово? На това средство азъ отдавамъ даже много по-голѣмо и по-широко значение и отъ него азъ очаквамъ много по-сигурни резултати, отколкото отъ поменатитѣ по-горе средства. Ето защо размѣната на диапозитиви, придружени сѣ материяли за уреждане на сказки, би допринесла много за опознаване широкитѣ народи маси, а не само туриститѣ, сѣ природнитѣ хубости на славянскитѣ страни. Тѣзи сказки уреджани особено въ надвечерието на излетитѣ биха прѣдразположили мнозина да отидатъ въ страната, чиито хубости сѣ прожектиратъ, и непосредствено лично да се порадаватъ на тѣзи хубости.

Най-сетне изхождайки отъ нашитѣ чисто туристически съображения, както и отъ интереситѣ на населението въ хубавитѣ природи кжтчета, обзаведени като лѣтовище, курорти, бихме сторили добре ако привлечемъ вниманието на вснчки върху тѣзи мѣста и бихме насочили народа къмъ тѣхъ презъ лѣтнитѣ месеци за почивка или пъкъ за здравословно използване. Нашитѣ славянски земи сж изобилно надарени сѣ такива спокойни и лековити кжтчета, но за жалость, тѣ не сж достатъчно известни.

Ето защо нашъ дългъ и ще бжде и тѣхъ да проагитираме сѣ което ще услужимъ и на материал-

ните интереси на населението, а така също ще си създадем и още един случай за сближение между славяните.

Всичката изложена до тук дейност ще трябва да се върши от всяко едно от славянските туристически дружества взаимно, защото ако тя се върши само от тях, а от други не се върши, няма да се постигне главната цел — взаимното опознаване и сближение на славяните от всички страни. Всяко едно от дружествата ще трябва да съзнава напълно важността от неговия дял на работа за осъществяването на тази цел.

Върно е, че някои могат да гледат с скептицизъм на предприетото дело, като имат пред вид разочарованията от миналото. Дълг ни се налага, обаче, именно заради това да развием максимум усилия за да завършим с успех делото на туризма между славяните — искрено и трайно междуславянско сближение.

Нека работим заедно с всички сили за тази цел, като бждем уверени, че вършим едно дело висококултурно и полезно за туризма, за българското общество и за цялото славянство. Здравейте

Ил. Антонов.

КНИЖНИНА

Сборник в чест на Василь Н. Златарски. По случай на 30 годишната му научна и професорска дейност неговите ученици и почитатели с издали разкошно нареден сборник с твърде ценни научни издирвания от чужди и наши учени. Тук не ни позволява мястото да изброяваме всички трудове и автори, които сж повече от четиридесет, но ще споменем само няколко, които преко или косвено ще интересуват и нашите туристи. Това сж статиите на проф. Д. Дечев — Где сж живели смолени, проф. А. Иширков — Историко-политическият елемент в гжстотата на населението в България П. Мутафчиев — Към историята на месемврийските манастири. Ж. Радев, Търновският пролом и долината на р. Янтра Шкорпил, Пограничния български окоп между Дунава и Черно море. Йорд. Иванов, Произходът на цар Самуиловия род.

Книгата е голем формат, 573 стр. и струва 250 лв. Членовете на историческото дружество ще получат книгата за 80 лв.



Хижата на Карловския клон под Юмрукчал

Ехо! . . . — Група туристи, членове на софийските клонове на Б. Т. Д. и Ю. Т. С. любители на веселия туристически хумор, завещаха ни от безсмъртния Алеко сж започнали издаването на туристическото хумористическо списание „Ехооо“, придет от сж в полза на фонда „Туристически дом в София“. Излезли сж вече първите два броя на списанието. Препоръчваме това единствено по рода си списание на всички туристи. Абонамент (20 лв. за 7 броя) и материали се изпращат на адресът сп. „Ехооо“ ул. Екзарх Йосиф, № 75 — София.

ВЕСТИ И БЕЛЖКИ

Мато — Гросо

През м. Април миналата година известният пътешественик Фосит, извършил вече голъма експедиция в центъра на Бразилия, се отправил с сина си Джек и с друг един пътешественик Римел да изследва централната част на Южна Америка, така наречена Мато-Гросо. Този див и напълно неизследван район е бил некога люпка на древната американска цивилизация. Сега тука живеят само съвсем дивиндийски племена. Фосит е решил да проникне в дълбочините на Мато-Гросо. Последните писма от експедицията носят дата 30 Май. Тъ сж донесени от двама индийци — пътеводители, които се отказали да следват пътешествениците. От тогава и до днес не се знае нищо за Фосита и за неговите другари.

Фосит е изпратил разказ само за началото на своето пътешествие. Пътешествениците се спрели най-първо в малкото село форт-Бакайри, което се намира до Бразилската граница до самото Мато-Гросо. Тук тъ се опитали да завържат вързе си голъм запас от малки електрически батерии и свътящи фенерчета, сж които се надвъл да мине предъ очит на индийците за свърхестествено сжщество.

В последното писмо, пратено на 30 май, Фосит съобщава, че вече цяла недъля експедицията се движи напред по напълно неизследвани части от Мато-Гросо. Пътешествието е съпроводено с извънредно голъми трудности. Главният враг сж насъкомит и особено дребните, почти невидими мухи, от чийто болезнени ухапвания не може никой да се спаси. Тъ нападат върху човъка на цяли облаци и могат да го докарат до истинска лудост. Случвало се да си пробиват път през непроходими гжсталаци от джунгли, изсъхнали шубраци, да преминават през безбройни ръки, ту сж плаване, ту като построяват импровизирани мостове. Когато пътешествениците достигнали до скалистия район, пустинен и печален и се разположили за ношване, то едва ли не ги изляли в буквалната смисъл на думата цяли облаци бълхи. Нъкакво отровно насъкомо ухапало Римел по крака. Фосит го предумвал да се върне, но Римел искал на всяка цена да продължи пътуването.

Двамата индийци — водачи се отказали в края на краищата да вървят с английаните понататък и се върнали назад. Тъ сж донесли последното писмо на Фосита и взели сж себе си част от конет и мулетата, съпровождащи експедицията. Ще минат още две недъли, пише Фосит, докато се доберем до действително интересни зони, дето мо-

жемъ да се срещнемъ съ индийцитѣ. Тамъ ни очаква тъмна неизвестностъ. Азъ ще записвамъ наблюденията си съ надежда да ги изпращамъ чрезъ посредството на приятелски разположенитѣ племена. Но ще бжде ли възможно това?"

Съобщава С. Чилингировъ

ДРУЖЕСТВЕНЪ ЖИВОТЪ

Списъкъ на клонветѣ на Българското Туристическо Дружество въ началото на 1926 година. Дето не е посоченъ особенъ адресъ достатъчно е адресирането до: името на клона, клонъ на Бълг. Турист. Д-во.

1. София — „Алеко Константиновъ“ — ул. Солунъ № 23
2. Вратца — „Веслецъ“
3. Търново — „Трапезица“
4. с. Долна-Баня — Самоковско — „Ибъръ“
5. Самоковъ — „Рила“ — чрезъ г. Иванъ Велчевъ — Гимназията
7. Пловдивъ — „Калояновъ връхъ“ — чрезъ г. Стефковъ — Б. Н. Банка
8. Габрово — „Узана“ — чрезъ г. Хр. Стомоняковъ — Търговецъ
9. Гара Бѣлово — „Юндола“
10. Тръвна — „Планинецъ“ — чрезъ г. К. Ал. Камбуровъ
11. Кюстендилъ — „Осоговецъ“ — чрезъ г. Ст. Чехларовъ
12. Плъвенъ — „Кайлъшка долина“ — чрезъ г. Д. Тошковъ, ул. „Тикийска“ 12, I. кв.
13. Радомиръ — „Колошъ“ — чрезъ г. Иванъ Мотикаровъ
14. Русе — „Приста“ — чрезъ г. Ив. Г. Ивановъ Адвокатъ
15. Стара Загора — „Сърнена гора“ — чрезъ г. Т. Г. Станевъ — Т. П. Станция
16. Казанлъкъ — „Орлово гнездо“ — чрезъ г. Маленъ Маленовъ, ул. „Искра“ 27
17. Горна-Орѣховица — „Камъка“ — чрезъ г. Илия Пенчевъ
18. Варна — „Девненски извори“ — чрезъ г. Василь Панайотовъ ул. „9 линия“ № 5
19. Шуменъ — „Висока поляна“ — ул. „Паисий“ № 28
20. Бургазъ — „Странджа“ — чрезъ г. Илия Ивановъ — Сждия при Окржжния Сждъ
21. Ловечъ — „Стратешъ“ — чрезъ г. Ив. Рачевъ
22. Преславъ — „Хорски долъ“
23. Харманлий — „Родопи“ — чрезъ г. Св. х. Ивановъ
24. Свищовъ — „Алеко“ — чрезъ г. Георги Тинковъ, ул. „Антимска“ № 9
25. Станимака — „Безово“ — чрезъ г. Христо Пашковъ
26. Ямболъ — „Кабиле“ — чрезъ г. К. х. Радонъвъ, ул. „Вазовъ“ № 10
27. Карлово — „Юмрукъ Чалъ“ — чрезъ г. Енкинъ
28. Елена — „Чумерна“
29. Хасково — „Аиде“ — чрезъ г. Л. Вълчановъ — Тютюнбанкъ
30. Никополъ — „Родина“ — чрезъ г. Панайотъ Ив. Марангозовъ — Б. Н. Банка
31. Свиленградъ — „Куртъ-кулу“ — чрезъ г. Герасимъ Дишлиевъ

32. Сливенъ — „Българка“ — чрезъ г. Ст. Николовъ — учителъ
33. Карнобадъ — „Чалжкъ-кавакъ“ — чрезъ г. К. Раховъ
34. Литосъ — „Чортленъ“ — чрезъ г-ца Милка х. Петрова
35. Разградъ — „Радинградъ“
36. Попово — „Калакочъ“ — чрезъ г. Милтоновъ учителъ
37. Видинъ — „Бонония“ — чрезъ г. Д. Стояновъ, директоръ Дев. Гимназия.
38. Тъново-Сейменъ — „Марица“ — чрезъ г-ца Дѣлка Донкова.
39. с. Княжево (Софийско) — „Камень-Дѣлъ“,
40. с. Перникъ (Софийско) — „Голо-Бърдо“ — чрезъ г. Ст. Бръчковъ, Директоръ на прогимназията.
41. Разлогъ (Мехомия) — „Пиринъ“ — чрезъ г. Поручикъ Стефановъ
42. Дръново — „Бачо Киро“ — чрезъ г. Г. Ст. Поповъ
43. Егри дере — „Орлови скали“
44. Провадия — „Сини-виръ“ — чрезъ г. Ив. Ивановъ, Гарата
45. Бѣлоградчикъ — „Миджуръ“

Среща въ Плъвенъ. — На 3 и 4 октомври 1925 г. Плевенскиятъ Клонъ *Кайлъшка долина* уреди туристическа среща на северобългарскитѣ клонове отъ Б. Т. Д., на която присъствуваха около 150 души членове и гости отъ градоветѣ Търново, Шуменъ, Дръново, Никополъ и Ловечъ. Посрѣщанати на гарата, гоститѣ бѣха поздравени отъ председателя на клона г. Каравановъ и манифестираха начело съ музика изъ града буйно акламирани отъ гражданството. Следъ обѣдъ всички туристи разглеждаха забележителноститѣ на града и посетиха Скобелевия паркъ. Вечерта бѣ уредено градинско увеселение.

На другия денъ бѣ устроена нова манифестация до салона на градския кинематографъ, дето се състоя добре посетено и отлично изнесено кино-утро, въ което всички нумера бѣха застѣпени отъ турски и туристи. На обѣдъ плъвенскитѣ туристи дадоха банкетъ на своитѣ гости, на което бѣха прекарани нѣколко часа срѣдъ туристически пѣсни.

Следъ обѣдъ бѣ уреденъ излетъ до мѣстността „Кайлъшка долина“, дѣто плевенци възнамѣряватъ да построятъ своя туристически домъ. Тукъ членътъ отъ Централното настоятелство *П. Хаджиевъ* говори на тема „Бждащата дейностъ на Централното настоятелство“, следъ което се размениха мисли по редица организационни въпроси. Отъ страна на централното настоятелство присъствува освенъ г. Хаджиевъ и г. Ив. Бойковски.

Вечерта при отлично настроение всички гости напуснаха града съ желанието по-често да се уреждатъ подобни срещи.

Ямболскиятъ клонъ Кабиле отъ Б. Т. Д. е ималъ на 27 декември м. г. общо годишно събрание, на което клоновото настоятелство е дало отчетъ за дейността на клона презъ изтеклата година. Въ началото на годината клонътъ е броилъ 44 члена, отъ които 32 мъже и 12 жени. Презъ изтеклата година сж се записали нови трима души, безъ ди е имало нито единъ напусналъ, така че въ края на годината броятъ на членоветѣ е 47 отъ които 33 мъже и 14 жени, които по професии се раздѣлятъ на: учители 14, чиновници 8, търговци 11, адвокати 3, инженеръ 1, офицеръ 1 и други 9.

Излетната дейност на клона презъ отчетната година е била твърде слаба едно поради семейното положение на членовете; се възрастни хора и голѣми семейства, — друго и главно поради априлските събития, които не позволиха да се състоятъ и проектиранитѣ излети на клона презъ великденската ваканция и презъ месецитѣ май и юни.

На 21 и 22 мартъ е била уредена въ града въ съгласие съ централното настоятелство и съ негово съдействие туристическа срѣща на клоновете отъ юго-източна България, Държани сж два реферати: Туризмътъ като обществено движение* отъ В. Христова и Паметници и култура отъ I българско царство* съ свѣтливи картини, отъ Ив. Велковъ, и двамата отъ Централното настоятелство, и една беседа върху „Една разходка изъ Рила“, сжщо и свѣтливи картини отъ клоновия секретаръ К. х. Радоновъ. На срѣщата сж били представени клоновете отъ Ст. Загора, Казанлъкъ, Карнобатъ, Сливенъ Хасково, Харманли и Ямболъ.

Финансовото положение на клона е задсволително. Презъ годината е имало 3712 лв. приходъ и 6580 лв. разходъ. Клонътъ нѣма никакви дългове. На XVIII редовенъ дружественъ съборъ въ Ст. Загора и на XIX извънреденъ дружественъ съборъ въ Търново клонътъ билъ представенъ отъ по двама делегати.

Следъ приемане отчета на настоятелството, събранието е избрало ново настоятелство въ съставъ: председателъ Т. Тодоровъ, адвокатъ, подпредседателъ Ж. Кожухарова, учителка, секретаръ К. х. Радоновъ, учителъ, касиеръ Т. Митевъ, чиновникъ, домакинъ-библиотекаръ Алб. Вайнбергъ.

На 31 декември м. г. клонътъ е уредилъ новогодишна срѣща — вечеринка, посетена добре отъ членовете на клона и множество граждани. Между многото нумера които, сж били изпълнени на срѣщата, секретарътъ на клона К. х. Радоновъ е държалъ туристическа беседа върху *Пиринъ*, придружена съ свѣтливи картини. Настоятелството е решило и за въбждаше да урежда такива срещи-вечеринки, на които покрай веселата частъ да се четатъ и реферати.

Търновскиятъ клонъ *Трапезица* отъ Б. Т. Д. е ималъ на 3 януари т. г. общо годишно събрание, на което клоновото настоятелство е дало отчетъ за дейността на клона презъ изтеклата година. Презъ 1925 година клонътъ е реализиралъ единъ бюджетъ

отъ кржгло 110000 лева, а за 1926 год. се предвижда такъвъ отъ 122500 лева. Излетната дейностъ на клона презъ изтеклата година се изразява въ 23 излети, на участницитѣ въ които сж били раздадени награди за повече отъ 2000 лв. Броятъ на членовете презъ 1925 год. с достигнахъ до 456. Недобори за 1925 год. клонътъ почти нѣма и самъ той е напълно издълженъ предъ централното настоятелство. За спалнитѣ на хижата сж поржчали нови 41 желѣзни масивни кревати, съ които всички 100 легла се уединявяватъ. Презъ изтеклата година капиталътъ на клона се е увеличилъ съ 61052 и сега достига почетната цифра 1,237,007 лева.

Отчетътъ на настоятелството е билъ приетъ и единодушно одобренъ отъ събранието, което следъ това е избрало ново настоятелство, въ съставъ на което сж преизбрали почти всички членове на старото. Новото настоятелство се и конституирало както следва: председателъ Ц. Ст. Гергановъ, директоръ на попул. Банка, подпредседателъ Ив. М. Заяковъ, чиновникъ, секретаръ Ангелъ Д. Михайловъ, чиновникъ, касиеръ, Сп П. Бояджиевъ, чиновникъ, дом.-библиотекаръ Ник. Ефремовъ, книжаръ, и съветници Л. Филиповъ, чиновникъ, Йор. Константиновъ, дрогистъ, арх. Г. С. Козаровъ, Хр. П. Сауловъ, търговецъ, К. Абатлиевъ, сдия, и Ст. Атанасовъ, чиновникъ.

Пловдивския клонъ *Калояновъ връхъ* е ималъ на 27 декември м. г. годишно събрание. Избрани сж за членове на клоновото настоятелство следнитѣ лица:

Председателъ: Д-ръ Василь Пѣевъ
Подпредседателъ: Ат. Антоновъ
Секретаръ: Георги Шивачевъ
Касиеръ: Коста Константиновъ
Домакинъ: Никола Мариновъ
Съветници: Д. Попхристовъ, Харитонъ Курдовъ и М. Магардичянъ.

Адреса на дружеството ни е; Георги Шивачевъ
Адвокатъ — Пловдивъ.

Нови клонове отъ Б. Т. Д. Въ Стражица, Гор. Орѣховско е основанъ новъ клонъ отъ Б. Т. Д. съ наименование Кичеръ. До сега сж записани 20 члена.

— Въ Банско сжщо е основанъ клонъ подъ название „Елъ тепе“.

БЪЛГАРСКИ ТУРИСТЪ

МЕСЕЧНО ИЛЮСТРОВАННО СПИСАНИЕ ЗА ТУРИЗЪМЪ И РОДИНОЗНАНИЕ
ОРГАНЪ НА БЪЛГАРСКОТО ТУРИСТИЧЕСКО ДРУЖЕСТВО

Открива се подписка за XVIII (1926) годишнина (10 книжки, януарий — декември). Абонамента на списанието за членове на Бълг. Туристическо Дружество и Юношеския Туристически Съюзъ остава 60 лева годишно; за нечленове 80 лв. За чужбина абонамента е 100 лева. Презъ годината ще се дадатъ по възможность премии — художествени снимки отъ красиви български мѣстности. Списанието е препоржчано отъ Министерството на Нар. Просвѣта съ окр. № 1792 отъ 27 януарий 1922 год.

Всичко, що се отнася до списанието, да се изпраща до:

Редакцията на БЪЛГАРСКИ ТУРИСТЪ.

София, ул. „Солунъ“, 23.